

mgr Maria Wollenberg-Kluza
artysta malarz, Warszawa

PARAFIADA

JAKO WSPÓŁCZESNE WYPEŁNIANIE IDEI KALASANTYJSKIEJ

Obecny rok 2007 został ogłoszony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej – Rokiem św. Józefa Kalasancjusza, założyciela pierwszej w świecie bezpłatnej szkoły powszechnej, która powstała w Rzymie na Zatybrzu w 1597 roku i stała się zalążkiem przyszłego Zakonu Szkół Pobożnych, w Polsce zwanego Zakonem Pijarów.

Podstawowym celem Szkół Pobożnych była praca edukacyjna i wychowawcza, prowadzona wśród ubogiej i trudnej młodzieży w duchu wiary katolickiej. Sam Józef Kalasancjusz określił fundamenty swojego systemu wychowawczego w zawołaniu: „pobożność i nauka” (*pietas et litterae*). Założony przez niego Zakon Kleryków Regularnych Ubogich Matki Bożej Szkół Pobożnych – tak brzmi pełna nazwa pijarskiej wspólnoty – pełni od przeszło 400 lat misję chrześcijańskiego wychowania i edukacji dzieci i młodzieży. Pijarzy składają cztery śluby zakonne. Trzy z nich są powszechne w całym Kościele: ślub czystości, ubóstwa i posłuszeństwa. Czwarty jest wyjątkowy, specyficznie pijarski i zawarte w nim jest posłannictwo zakonu - to ślub specjalnej troski o wychowanie dzieci i młodzieży.

Do Polski pierwszych pijarów sprowadził król Władysław IV w 1642 roku, jeszcze za życia św. Józefa Kalasancjusza. Pijarzy i ich szkoły odegrali ogromną rolę u schyłku Rzeczypospolitej szlacheckiej. Świadectwem tego było nagrodzenie przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego kilkunastu pijarów medalem „Merentibus”(Zasłużonym). Wśród nich byli: teoretyk literatury - Filip Nereusz Golański, tłumacz - Norbert Jodłowski, przyrodnik - Stanisław Bonifacy Jundziłł, prawnik - Teodor Ostrowski, filozof - Patrycy Przeczytański, geograf - Franciszek Siarczyński, historyk - Wincenty Skrzetuski, ekonomista - Hieronim Stroynowski, społecznik - Józef Strzelecki, pedagog - Walerian Wąsowski i matematyk - Felicjan Wykowski. Najsłynniejszym polskim pijarem był ks. Stanisław Konarski, przez ks. Stefana kardynała Wyszyńskiego nazwany „wielkim wychowawcą narodu polskiego i budzicielem sumień”. Ks. Stanisław Konarski to wielki reformator szkolnictwa i życia politycznego w Polsce. W 1740 roku założył w Warszawie Collegium Nobilium, szkołę mającą kształcić elitę narodu. Pragnął, aby młodzież polska „służyła z poświęceniem Bogu i Ojczyźnie”. Podkreślał ogromną wartość religii w wychowaniu dobrego obywatela i patrioty. Pisał w „Mowie o kształtowaniu człowieka uczciwego i

dobrego obywatela”: „My, którzy wraz z wami uważamy religię za podstawę i źródło moralności, uważamy za obowiązek upominać stale młodzież, aby się starała poznać i zrozumieć w sposób właściwy i zgodny ze swymi możliwościami religię katolicką oraz aby dobrze wbiła sobie w pamięć zasady i wskazania Ewangelii. Aby czciła Kościół jak swoją matkę i aby była gotowa, wzorem przodków, przelać krew i oddać życie w obronie dziedzictwa swej wiary.”

Kalasantyjski system wychowawczy zakłada wszechstronny rozwój człowieka – zarówno jego ducha, jak i umysłu, i ciała. „Dokładajcie - przypominał ks. Stanisław Konarski wychowankom, wysyłając ich z Collegium Nobilium w dorosłe życie - wszelkich starań kształcąc: Serce – cnotami, Umysł – naukami, Ciało – ćwiczeniami.”

Ta triada: serce – umysł - ciało (lub inaczej: świątynia – teatr – stadion) stała się podstawą idei Ruchu Parafiadowego. Latem 1988 roku o. Józef Joniec, pijar (obecnie dyrektor Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży) przedstawił w środowisku pijarskim projekt programu, który w trosce o młodych poszukiwał skutecznych sposobów, jak pomóc młodym we wzrastaniu od najmłodszych lat.

*

Tak powstała Parafiada. Wywodzi się ze środowiska pijarskiego kontynuującego ponad czterechsetletnią tradycję szkoły kalasantyjskiej. Jest oparta o antyczną triadę: dobro – prawda – piękno, ale i o wiarę – nadzieję – miłość, bo źródłem inspiracji ruchu parafiadowego jest chrześcijańska wizja człowieka. Parafiada jest spotkaniem religijno-sportowo-kulturalnym reprezentacji parafialnych. Uczestnikami Parafiady są dzieci, młodzież, katecheci, nauczyciele świeccy i duchowni, trenerzy, członkowie parafialnych klubów sportowych, grup muzycznych, domów dziecka, świetlic, a także grup modlitewnych i ruchów katolickich oraz harcerze i wielu wolontariuszy.

*

Pierwsza Parafiada odbyła się w Krakowie w czerwcu 1989 roku. O. Józef Joniec wspomina : „Już wtedy w Krakowie utrwaliło się przekonanie, że po latach dotkliwego ucisku totalitarnej władzy trzeba powrócić do tradycji zakonu pijarów i najpiękniejszych kart troski Kościoła o godność człowieka. Ożywiona została nadzieja, że troska i wszechstronny rozwój dzieci i młodzieży znowu powróci do szkół, świetlic, klubów, domów dziecka i parafii. Nadzieja ta była zapowiedzią nowego czasu. Nikt wówczas nie przypuszczał, że proste doświadczenie pierwszej Parafiady może stać się tak szybko ożywczą inspiracją dla środowisk młodzieżowych szkolnych i parafialnych w całej Polsce i poza jej granicami.” II Parafiada też odbyła się w Krakowie, następna - w Bolszewie na Kaszubach. W 1992 roku IV

Parafiada, już warszawska, została na stałe wpisana do kalendarza imprez Ministerstwa Edukacji Narodowej jako międzynarodowe spotkanie o charakterze sportowo-kulturano-religijnym; a od 1993 roku Parafiada znalazła się w kalendarzu imprez europejskich Federation Internationale Catholique d'Education Phisique et Sportive (FICEP). Początkowo warszawskie zawody, spotkania i konkursy odbywały się na Siekierkach, obok Sanktuarium Matki Bożej Nauczycielki Młodzieży. Z czasem Parafiada zagościła w obiektach Akademii Wychowania Fizycznego na Bielanach, zaś ubiegłoroczne Finały Międzynarodowej Parafiady odbyły się już na terenie Campusu Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego na Ursynowie i częściowo w obiektach Akademii Wychowania Fizycznego.

*

Program Edukacyjno-Wychowawczy Parafiada realizowany przez Stowarzyszenie Parafiada im. Św. Józefa Kalasancjusza, założone w 1992 roku, stał się swoistym Ruchem Parafiadowym, który nadaje rytm działania wielu środowiskom zarówno w Polsce, jak i zagranicą, szczególnie w krajach Europy Wschodniej. Dynamiczny rozwój Ruchu Parafiadowego sprawił, że już ponad 3 tysiące parafii, szkół, klubów sportowych, świetlic, domów dziecka realizuje go, mobilizując do systematycznego działania w ciągu całego roku kilkadziesiąt tysięcy dzieci i młodzieży oraz ich rodziców, siostry zakonne, księży, katechetów, nauczycieli, trenerów, instruktorów. Z każdym rokiem zwiększa się liczba chętnych do udziału w Parafiadzie, w obozach i warsztatach parafiadowych.

Program Parafiady realizowany jest w oparciu o bardzo bogaty kalendarz akcji, imprez i projektów programowych. W ubiegłym roku do współzawodnictwa na poziomie regionalnym (powiat, region, diecezja) włączyło się 26 organizatorów. Parafiady regionalne odbyły się w 22 diecezjach. Uczestniczyło w nich prawie 14 tysięcy osób.

Co roku na początku wakacji odbywają się tzw. Finały Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży. Młodzi współzawodniczą ze sobą w kilkunastu dyscyplinach sportowych, w licznych konkursach wiedzy, w konkursach plastycznych i wokalnie-muzycznych. Każdy dzień rozpoczyna się udziałem w Eucharystii, a kończy się Apelem Maryjnym. Są również organizowane - najczęściej w grupach - inne spotkania modlitewno-formacyjne. Podczas Finału Parafiady odbywa się wiele dodatkowych imprez, spotkań, warsztatów (np. dziennikarskie), wycieczek (np. zwiedzanie Warszawy z przewodnikami), konferencji, wydarzeń sportowych, kulturalnych i religijnych.

*

Wśród uczestników Parafiady znaczną część stanowią dzieci i młodzież z zagranicy, m. in. z Białorusi, Litwy, Łotwy, Estonii, Ukrainy, Mołdawii, Kazachstanu, Gruzji, Rosji,

ponadto z Niemiec, Włoch, Czech, Słowacji, Norwegii, Kenii, Stanów Zjednoczonych, i Kanady. Szczególnym priorytetem działań Stowarzyszenia Parafiada jest pomoc rodakom na Wschodzie. Ta część Programu przynosi liczne i dobre owoce współpracy i opieki nad Polonią i Polakami. W ciągu tych kilkunastu lat trwania Parafiady Polskę odwiedziło ponad 7500 rodaków ze Wschodu. Program pobytu zagranicznych grup młodzieży obejmował tygodniowy pobyt w Warszawie w ramach Finału Parafiady oraz 14-dniowe obozy na terenie Polski. W Warszawie młodzież z zagranicy prezentuje bardzo bogaty program własny pt. „Moja mała ojczyzna”, aktywnie uczestniczy w zawodach sportowych, konkursach wiedzy, konkursach muzycznych, poznaje stolicę i inne regiony Polski. Obecność dzieci i młodzieży polonijnej na Międzynarodowej Parafiadzie pozwala na codzienną praktykę języka polskiego, sprzyja także zawieraniu nowych znajomości z rówieśnikami z Polski oraz stwarza szanse na poznanie ojczyzny przodków.

*

Największym zainteresowaniem dzieci i młodzieży cieszy się współzawodnictwo sportowe realizowane w 14 dyscyplinach: lekkiej atletyce, piłce siatkowej, piłce koszykowej, piłce nożnej, piłce ręcznej, badmintonie, tenisie stołowym, szachach, warcabach, pływaniu, biegach przełajowych, biegach na orientację, ringo, strzelectwie sportowym. Uczestnicy są podzieleni na kategorie wiekowe – szkoły podstawowe, gimnazjalne i średnie. Wśród zawodników bywają również osoby niepełnosprawne, dla nich klasyfikacja prowadzona jest oddzielnie. W przerwach między zmaganiem sportowym można wziąć udział w wielu imprezach kulturalnych, w warsztatach artystycznych, konkursach wiedzy z zakresu literatury, znajomości Biblii, historii i życia Kościoła oraz liturgii, wiedzy o sporcie oraz dla dzieci uzdolnionych plastycznie w konkursach plastycznych i małych plenerach malarskich.

W tym roku szkolnym 2006/2007 trwa realizacja ogólnopolskich projektów konkursowych: „Moja rodzina”, „Patriotyzm – z pokolenia na pokolenie”, „Życie i dzieło św. Józefa Kalasancjusza”, „Wdzięczność Młodych Serc” oraz „Moja Mała Ojczyzna”. Na każdej Parafiadzie mają miejsce spotkania z ciekawymi ludźmi. Parafiadę odwiedzają hierarchowie Kościoła, znani politycy, wybitni sportowcy (niejednokrotnie to oni wręczają zdobyte przez młodych medale i wyróżnienia), jak również znani artyści – piosenkarze, pisarze, plastycy.

Występowali tacy artyści, jak: Andrzej Rosiewicz, Ryszard Rynkowski, Jan Pospieszalski, Monika Grajewska i wielu, wielu innych. Wszystkie aktualności z życia Parafiady, krótkie - często żartobliwe - komentarze są odnotowywane na bieżąco w wychodzącym codziennie piśmie „Parafiadek”.

*

Mój kontakt z Parafiadą rozpoczął się w 1993 roku. To była II Parafiada w Warszawie. W ramach Programu – Teatr, a więc uwrażliwiania na kulturę, wraz kolegą - rzeźbiarzem urządziliśmy wystawę naszych prac w budującym się wówczas kościele na Siekierkach, kościele pełnym rusztowań, w kościele jeszcze bez dachu. Po latach konstatuje, że to pierwsze, dość wyjątkowe spotkanie z tak młodymi widzami stało się dla mnie bardzo ważne. Mój kontakt z Parafiadą trwa i przez lata przybierał najróżniejsze formy. W 1994 roku w poszerzonym gronie artystów przygotowaliśmy wystawę, która nosiła tytuł: „Sacrum sztuki – Profanum świata”. Poprzez rzeźbę, malarstwo, rysunek, a także podczas spotkań literackich pragnęli twórcy dotknąć *sacrum*, które wszak wyrasta z codzienności, z ich życia – czyli z *profanum*. Na kolejnej wystawie pt. „Twórczość z potrzeby serca” pokazaliśmy - jak napisał w katalogu do wystawy Zygmunt Trziszka - prace związane ze „zwykłą ludzką pobożnością, przyrodzoną cechą człowieczeństwa”. W 1998 roku odbyła się jubileuszowa X Parafiada. W nowo wybudowanym kościele urządziliśmy dużą wystawę z udziałem kilkudziesięciu artystów warszawskich. Jak w latach poprzednich został wydany katalog literacko-malarski pt. „*Pietas et Litterae*” (Pobożność i Nauka). Ta kalasancjuszowa myśl, synteza wiary i kultury, stała się mottem wystawy i spotkań twórców z uczestnikami X Parafii. Podczas Parafii zdarzały się też wystawy kameralne, np. „Sacrum w obrazach” P. Tofiła czy „Wizerunki Matki Bożej z Montserrat i Matki Bożej Macareny z Sewilli” oraz „Ślady pierwszych chrześcijan w Kapadocji” M. Wollenberg-Kluzowej. W 1996 roku malarz Jacek Chrzanowski przekazał w darze cykl swoich rysunków inspirowanych Biblią, które były sprzedawane na licytacji w tzw. miasteczku parafii; licytację prowadziła znana aktorka Anna Seniuk.

*

Parafiada w swej idei łączy zmagania sportowe (stadion), refleksje duchowe (świątynia) i kontakt ze sztuką (teatr). Kontakt ze sztuką to nie tylko spotkania ze sztuką profesjonalną, ale przede wszystkim własna twórczość uczestników Parafii. Najlepsze i najciekawsze prace, po uwzględnieniu kategorii wiekowych, były nagradzane, wyróżniane i brały udział w wystawach. W nagrodę dzieci dostawały puchary, książki, gry i materiały plastyczne. Przyznam, że bardzo trudno wyłonić najlepsze prace. Prawie wszystkie są naznaczone wrażliwością, przemyśleniem tematu, a nawet talentem. Najwyżej cenione prace powstały podczas warsztatów – wiem, że są samodzielne, wszyscy dysponują tym samym czasem, takimi samymi dostępnymi materiałami. Podczas warsztatów realizuje się nie tylko tematy ogłoszone w programie Parafii, ale i tzw. wolne tematy. Któregoś roku dzieci rysowały z „żywego modelu” karykaturę dyrektora Parafii - o. Jońca. Ojciec siedział

cierpliwie i pozwalał sobie rysować. Młodzi rysowali również karykatury kolegów, opiekunów i samych siebie (autoportrety). Powstały prace z natury albo z wyobraźni. Upamiętniały wesołe scenki z życia Parafiad, a podczas zajęć plenerowych szkicowano wygląd miasteczka parafiadowego. Po każdej Parafiadzie zostaje dużo interesujących i ładnych prac. Najciekawsze są zachowane i zreprodukowane, stanowią archiwum parafiadowe; niektóre z tych prac trafiły do Albumu wydanego z okazji XV Parafiad. W 2002 roku podczas uroczystości inauguracyjnych XIV Parafiadę zorganizowaliśmy aukcję dziecięcych prac z lat ubiegłych, na którą zaprosiliśmy również mieszkańców Warszawy. Co prawda nie był to wielki sukces finansowy, ale nie o to chodziło; natomiast zdarzały się przypadki, że po uczestniczeniu w takiej aukcji, niektóre dzieci zapragnęły włączyć się w nasze warsztaty plastyczne.

Tylko obserwując działania plastyczne na Parafiadzie można zauważyć, jak zachowania dzieci mogą być różne i niekonwencjonalne, jak wiele zależy od pomysłów ludzi dobrej woli, często od działań spontanicznych. Właśnie ten w pewnym sensie niekonwencjonalny i spontaniczny charakter działania, będący jednak w zgodzie z programem Parafiad, stwarza możliwość kreowania nowych form współzawodnictwa, możliwość rozwijania się z roku na rok tego niepowtarzalnego wydarzenia. Zaś samo współzawodnictwo oparte jest bardziej na uczestnictwie niż na konkurowaniu. W ten sposób tworzy się potężna „brać parafiadowa”, a dotyczy to zarówno dzieci, jak i opiekunów, organizatorów, sympatyków.

Edukacyjno-Wychowawczy Program Parafiada od 1992 roku systematycznie realizowany jest we współpracy m. in. z Ministerstwem Edukacji Narodowej, Ministerstwem Sportu, Senatem RP, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Kasą Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych, Agencją Własności Rolnej, Kuratorami Oświaty, Wojskiem Polskim, administracją samorządową szczebla wojewódzkiego, powiatowego, miejskiego, gminnego i sołeckiego. Ważnym wsparciem dla akcji jest zaangażowanie wolontariatu, parafii, rodziców i samej młodzieży. Dzięki wieloletniej i systematycznej realizacji Programu powstają nowe projekty pobudzające i wzmacniające aktywność młodych ludzi i ich opiekunów, a liczba osób uczestniczących w Parafiadzie, w poszczególnych jej akcjach i imprezach, zwiększa się z każdym rokiem

Właśnie to bogactwo i skala działań zostały dostrzeżone i docenione, co potwierdzają przyznane nagrody. Stowarzyszenie Parafiada im. Św. Józefa Kalasancjusza jest laureatem I Nagrody Konkursu na Najlepszą Inicjatywę Obywatelską PRO PUBLICO BONO 2003 w kategorii – „Inicjatywy Edukacyjne”, laureatem Nagrody TOTUS 2004 w kategorii –

„Promocja człowieka, praca charytatywna i edukacyjno-wychowawcza”; uhonorowane zostało tytułem i statuetką BUDOWNICZY POLSKIEGO SPORTU 2006. Wspaniałe osiągnięcia Stowarzyszenia Parafiada są zauważone i słusznie doceniane, ale też samo Stowarzyszenie potrafi wyrazić wdzięczność tym, których wkład w tworzenie i realizację programów parafiadowych okazał się znaczący. Przy okazji jubileuszowej XV Parafiady wręczono pierwsze statuetki „Wdzięczność młodych serc”. Laureatami byli m.in.: Włodzimierz Strzyżewski – za stworzenie i przeniesienie w świat gry w RINGO oraz promocję Parafiady, Krzysztof Miklas - za szczególnie życzliwe i otwarte serce dla dzieci i młodzieży oraz stałą troskę o przekazywanie barwnego obrazu Parafiady. Przez kolejne lata grono laureatów stale powiększa się o osoby, które całym sercem wspierają Ruch Parafiadowy, przyczyniając się swoją oddaną działalnością do popularyzowania i wspierania tej idei.

O owocach PARAFIADY wypowiada się jej wieloletni kapelan ks. Grzegorz Radzisz: „Ze swej kilkunastoletniej praktyki parafiadowej wiem, że jeżeli ktoś uczestniczy w Parafiadzie przez trzy lata, a gdy jest bardziej wychowawczo odporny, to i czwarty raz, wówczas można być spokojnym o dalszy harmonijny rozwój jego osobowości. Po takim „wychowawczym kursie”, parafiadowicze wyróżniają się w życiu religijnym, parafialnym, rodzinnym, szkolnym, obywatelskim.” Zaś cała, głęboka prawda o Parafiadzie i ruchu parafiadowym wynikająca z solidnej i praktykowanej na Parafiadzie troski i dbałości o jej duchowość, została zawarta w telegramie skierowanym do Ojca Świętego przez uczestników Finału Parafiady dnia 23 czerwca 2003 roku: „Parafiada jest laboratorium wiary, kultury i sportu, w którym cały rok uczestniczy kilkadziesiąt tysięcy dzieci, młodzieży, zgromadzonych we wspólnotach parafialnych wielu krajów. Ćwiczy w nich umysł, ducha i ciało, aby móc w pełni sprostać wyzwaniom, stawianym przez Ciebie, Umiłowany Ojciec Święty. My, młodzi uczestnicy Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży, nie lękając się być świętymi nowego tysiąclecia, pragniemy postępować zgodnie z wyznawaną wiarą, służyć jako żywe członki Kościoła, być apostołami Ewangelii Chrystusa i budowniczymi pokoju.”